

час проведення процесуальних дій. Право на правову допомогу включає в себе зменшення можливості застосовувати до свідка тих чи інших заходів психологічного чи фізичного впливу. Враховуючи те, що особа, яка займається адвокатською діяльністю, є незалежною незаінтересованою особою, вона підвищує рівень надійності показань свідка. Адже адвокат своєю присутністю також надає можливість свідку вільно, без стороннього тиску, правдиво проінформувати відповідний державний орган про відомі йому обставини кримінального провадження.

Як висновок, можна стверджувати, що конституційне звернення Голованя І. В., по-перше, чітко визначило правовий статус адвоката свідка, по-друге, детально врегулювало на законодавчому рівні можливість належної реалізації надання ним правової допомоги свідку.

Список використаних джерел: 1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 зі змін. і доповн. (станом на 25.06.2019 р.). Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст.88. 2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Голованя Ігоря Володимировича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України (справа про право на правову допомогу): Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2009 року № 23-рп/2009. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-09>.

УДК 343. 122. (477)

Ірина Олексіївна НЕЧАЄВА,

викладач кафедри кримінального процесу

та організації досудового слідства факультету №1

Харківського національного університету внутрішніх справі

ЗАХИСНИК ЯК СУБ'ЄКТ ДОКАЗУВАННЯ У ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ

Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є

головним обов'язком держави. Тому пріоритетним завданням будь-якої демократичної держави є надійна охорона прав та свобод людини [1, с. 3]. Це слугувало поштовхом до реформування правової системи з метою максимальної реалізації конституційних принципів, в тому числі принципу забезпечення права на захист (ст. 20 Кримінального-процесуального кодексу України - далі КПК) [2, с. 14]. Вагомим здобутком реформування кримінального-процесуального права як однієї з основних галузей правової системи, стало прийняття нового Кримінального процесуального кодексу України, який набрав чинності 19 листопада 2012 року та діє вже біля 7 років. В ньому підвищено роль захисника-адвоката, проте в умовах змагальності кримінального процесу та рівноправності сторін, залишаються проблемними окремі питання його статусу як сторони кримінального провадження та суб'єкта (учасника) доказування. Чинний КПК України розглядає процес збирання доказів як один з елементів процесу доказування, кінцевою метою якого є встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження (ч. 2 ст. 91 КПК України), а саме, як «урегульовану КПК діяльність уповноважених суб'єктів з виявлення й фіксації у встановленому кримінальним процесуальним законом порядку матеріальних та ідеальних слідів злочину або інших фактичних даних, що мають доказове значення для кримінального провадження» [3, с. 249]. Таким чином утілюючи такі основні конституційні засади реалізації судочинства, як змагальність сторін та свободу у поданні ними суду своїх доказів (п. 4 ч. 3 ст. 129 Конституції України, ст. 22 КПК України), законодавець до суб'єктів збирання доказів нарівні відносить сторону обвинувачення (прокурора, органи досудового розслідування), сторону захисту (підозрюваного, обвинуваченого, виправданого, засудженого, законних представників підозрюваного, обвинуваченого, захисника) та потерпілого. Доказування обставин кримінального провадження здійснюється особами, які беруть участь у кримінальному провадженні, тобто суб'єктами доказування. Суб'єкти доказування слід поділяти на дві групи. Критерієм такої класифікації є відмінність у повноваженнях, а саме: 1) державні органи та посадові особи, які зобов'язані збирати, перевіряти, оцінювати докази: слідчий, керівник органу досудового розслідування, співробітник оперативного підрозділу, прокурор, слідчий суддя, суд; 2) учасники кримінального провадження, які мають право брати участь в доказуванні: підозрюваний, обвинувачений, захисник, законний представник, потерпілий, цивільний позивач,

цивільний відповідач, їх представники та законні представники. Вони можуть представляти докази, заявляти клопотання про проведення процесуальних дій по збиранню доказів, висловлювати свою думку з приводу оцінки доказів. Відповідно до ч. 2 ст. 59 Конституції України для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура [1]. Захисником є адвокат, який здійснює захист підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію) [2]. Відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 1 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» захист - вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні захисту прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), а також особи, яка притягається до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення [4]. Згідно з п. 7 ч. 1 ст. 20 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокат має право збирати відомості про факти, що можуть бути використані як докази, в установленому законом порядку запитувати, отримувати і вилучати речі, документи, їх копії, ознайомлюватися з ними та опитувати осіб за їх згодою. Збираючи доказову інформацію, адвокат наділений правом фіксувати процесуальні дії, у яких він бере участь, перебіг судового засідання у порядку, передбаченому законом (п. 8 ч. 1 ст. 20 цього Закону), одержувати письмові висновки фахівців, експертів з питань, що потребують спеціальних знань (п. 10 ч. 1 ст. 20 вище зазначеного Закону), користуватись іншими правами, передбаченими цим Законом та іншими законами (п. 11 ч. 1 ст. 20 Закону). У частині 2 ст. 22 КПК України законодавець визначає, що сторони кримінального провадження мають рівні права на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів. Статтею 42 КПК України зазначено, що стороні захисту, а саме, підозрюваному, обвинуваченому, надано право збирати і подавати слідчому, прокурору, слідчому судді докази. Але разом із тим, визначаючи

права захисника як сторонни захисту, у ч. 4 ст. 46 КПК України є лише посилення на те, що він користується процесуальними правами підозрюваного, обвинуваченого, звинятком невід'ємних прав підзахисного. Так, згідно з ч. 2 ст. 93 КПК України, сторона обвинувачення збирає докази шляхом проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок, проведення інших процесуальних дій, передбачених КПК України, метою яких є отримання (збирання) доказів або їх перевірка (ст. 223 КПК України) [2, с. 141]. Ініціювання стороною захисту проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій здійснюється шляхом подання слідчому, прокурору відповідних клопотань, які розглядають в порядку, передбаченому ст. 220 КПК України. Але слід взяти до уваги, що клопотання сторони захисту відповідно до ст. 220 КПК України для слідчого чи прокурора не є обов'язковими і підлягають спочатку розгляду та вирішенню відповідними суб'єктами (ч. 3 ст. 93 КПК України). В зв'язку з чим регулюючи процедуру збирання доказів, законодавець серед суб'єктів збирання доказів назвав захисника, дещо розширивши засоби збирання доказів. Поряд із тим, окремою нормою він не визначив процесуальні права захисника. Таким чином, приходимо до висновку, щотвідповідно до нормативного КПК України захисника як учасника (суб'єкта) сторонни захисту визнано уповноваженим учасником (суб'єктом) доказування, у тому числі щодо збирання доказів. З огляду на вище вказане слід зазначити, що новим КПК України захиснику надана можливість не тільки отримувати інформацію, яка може за певних умов набути статусу доказів, а й самостійно збирати докази у справі. Такі положення чинного КПК України надають змогу захиснику бути повноцінним суб'єктом доказування в рамках кримінального провадження. У той же час підняті питання не є остаточними і підлягають окремому дослідженню, або науковому вивченню. Пропоную учасникам цього наукового заходу прийняти участь у обговоренні піднятих питань та наданих пропозицій.

Список використаних джерел: 1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня. 1996 р. 2. Кримінальний

процесуальний кодекс України: станом на 25 липня 2019 року. Харків: Право. 2019. 412 с. 3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за заг. ред. професорів В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. – К. : Юстініан, 2012. – 1224 с. 4. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5 лип. 2012 р. № 5076-VI // Голос України. – 2012. – 14 серп.

УДК 343.13 (477)

Олександр Олександрович ПИХТІН,

слухач магістратури Харківського університету внутрішніх справ

ДОКАЗУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Тематика доказування та використання матеріалів (результатів) оперативно-розшукової діяльності (далі - ОРД) в кримінальному судочинстві України має багато проблемних аспектів. По-перше, на сьогодні законодавчо не визначено процесуальний порядок прийняття та правове закріплення матеріалів (результатів) ОРД як фактичних даних, що можуть виступати доказами в кримінальному провадженні. По-друге, ні в КПК, ні в Законі України про «Оперативно-розшукову діяльність», ні в інших відомчих наказах та інструкціях не закріплено визначений порядок надання матеріалів ОРД органам досудового розслідування оперативними працівниками, їхнє подальше використання та процесуальне закріплення при проведенні досудового розслідування. По-третє, існує багато проблемних питань доказування належності, законності та допустимості отриманих матеріалів ОРД на стадії судового розгляду. Більше того, слід зазначити, що в більшості країн пострадянського простору, в яких ще у своїй взаємодії функціонують слідчий та оперативний працівник, існують певні відомчі накази чи інструкції, у яких зазначений порядок представлення, залучення матеріалів (результатів) ОРД в кримінальному судочинстві. Наприклад, в Росії ще з 2007 року діє «Інструкція о порядке представления результатов оперативно-розыскной деятельности дознавателю, органу дознания, следователю, прокурору или в суд». Таким чином, існує нагальна потреба законодавчого закріплення в КПК